

Elena Grínina i Galina Romànova

Universitat de Relacions Internacionals (MGIMO), Rússia

ALGUNES REFLEXIONS SOBRE LA PERSONALITAT LINGÜÍSTICA DEL MÓN OCCITANO-CATALÀ: VISTA DES DE FORA

RESUM

Aquest article aporta una visió des de fora dels processos realitzats en idiomes minoritaris que existeixen envoltats pels idiomes majoritaris. Les llengües minoritàries tracten de conservar i desenvolupar la mateixa personalitat lingüística davant de l'ímpetu de l'ús que domina per tot arreu. La personalitat lingüística defineix la seva visió del món comparant-la amb la visió d'altres ètnies.

Paraules clau: occità, personalitat lingüística, multividença.

ABSTRACT

This article is a look from outside at the process carried out in the minority and regional languages that exist surrounded by the majority languages. The minority and regional languages try to preserve and develop their own linguistic personality in front of the impetus of the general usage that dominates everywhere. The linguistic personality defines its world picture in comparison with the vision of other ethnic linguistic groups.

Key words: occitania, linguistic personality, multividença.

Qui perd la seva llengua perd el seu país

La finalitat d'aquest article és doble: d'una banda, oferir una visió d'alguns dels processos realitzats en idiomes regionals i minoritaris que existeixen envoltats pels idiomes majoritaris, de l'altra, donar a conèixer al lector de parla catalana alguns resultats de treballs teòrics i pràctics de científics russos en sociolingüística i diferències culturals que figuren en les seves obres en rus. És lògic que ens basem principalment en la feina dels lingüistes russos, ja que donem una ullada a aquestes qüestions des de fora.

NOVA REALITAT HISTÒRICA I LES SEVES CONSEQÜÈNCIES LINGÜÍSTIQUES

Amb la vinguda de l'època de globalització que suposa una revolució científico-tècnica, un domini total de la informàtica i una gran mobilitat, entre altres coses, esdevenim testimonis de canvis ràpids que afecten tots els països del món siguin com siguin la seva situació geogràfica, el nivell del seu desenvolupament econòmic, la seva estructura política, la seva composició ètnica o les seves tradicions culturals. Al territori de la Unió Europea hi ha diversitat lingüística, que no es limita a les llengües oficials. La presència d'un gran nombre de llengües regionals i minoritàries crea un panorama bastant variat de les situacions lingüístiques. Les polítiques lingüístiques de la Unió Europea semblen estar orientades a preservar aquesta diversitat lingüística. Tanmateix, les resolucions adoptades pel Parlament Europeu en defensa de les llengües regionals i minoritàries només tenen un sentit simbòlic i no comporten conseqüències legals. A més, les polítiques lingüístiques de la Unió Europea que declaren la igualtat de les llengües i la seva retòrica del multilingüisme es converteixen a la pràctica en monolingüisme. Aquesta tendència suposa un perill no només per a les llengües regionals i minoritàries, sinó també per a les llengües oficials, ja que en diversos països europeus ja hi ha un procés que tendeix a esborrar idiomes nacionals d'àmbits com la ciència, l'educació, els negocis i substituir-los per l'anglès. I molts ciutadans europeus comencen a adonar-se d'aquesta tendència amenaçadora (Марусенко, 2014: 61-65).

L'occità es troba entre les llengües que corren un greu perill ja que, malgrat un nombre de parlants força significatiu, ocupa un estatus molt baix en el conjunt del país. Aquestes van ser les conclusions de la discussió sobre la vitalitat de les llengües petites, que va tenir lloc l'any 1989 amb la participació dels representants de vint-i-un estats al Consell d'Europa. A França, l'enfortiment de la posició del francès com a llengua dominant comporta inevitablement la decadència de les llengües regionals. El mecanisme és ben conegut. Gradualment, aquestes llengües comencen a perdre els seus parlants: primer, les elits de la ciutat deixen d'utilitzar-les, després tota la població urbana, i només persisteixen al camp. I, sobretot, experimenten una gran pèrdua de prestigi que s'acompanya de la pèrdua de funcions i la reducció de les àrees d'ús: la llengua queda exclosa, primer, de l'àmbit d'administració i jurisprudència, d'educació, de religió, de treball i, després, de l'àmbit de comunicació amb veïns, amics i familiars. Com més gran sigui la pèrdua de funcions, menys prestigi manté, sobretot als ulls dels joves, del qual depèn el seu futur. La pèrdua de funcions es reflecteix en l'estructura del llenguatge: normalment s'acompanya d'una reducció significativa del vocabulari, i també hi ha una simplificació d'estructures morfològiques i sintàctiques (Langues régionales, 1999: 8-9; Марусенко, 2015: 100).

Al mateix temps, avui, en ple segle de domini incondicional de les principals llengües mundials com a mitjà de comunicació universal, també està guanyant força la tendència contrària: el renaixement de les llengües regionals i minoritàries. En territoris amb dues o més llengües, una d'elles té un prestigi social més alt, mentre que a altres territoris els toca una posició subordinada i molt sovint un valor discriminatori perquè en el procés de la formació d'estats nacionals el líder o la llengua dominant ha acabat monopolitzant el prestigi social, desplaçant-les a altres esferes de comunicació i arraconant-les en l'ús domèstic. Això no obstant, en alguns períodes, la consciència dels nadius d'aquestes llengües minoritàries fa que canviï la seva actitud, i comencen a valorar la seva llengua que fa poc menyscabaven (Kremnitz, 2013: 104). Què duu a la gent a tornar a la llengua materna, superant molts problemes, i a impulsar-ne el seu desenvolupament? De fet, més enllà de les funcions relacionades amb la comunicació, la persona necessita l'auto-identificació que només pot garantir la llengua materna. D'aquesta manera, una de les paradoxes de l'època moderna és que, com més actiu sigui el procés de globalització, més intens serà l'interès de diverses ètnies per les seves llengües natives, que es consideren gairebé com l'únic mitjà d'identificació.

PERSONALITAT LINGÜÍSTICA

Un dels factors psicològics que impulsen la reactivació de les llengües regionals i minoritàries és la personalitat lingüística interna del portador d'un idioma o dialecte, i la seva urgent necessitat d'expressar-se i desenvolupar-se, realitzant activitats lingüístiques [Гухман, 1961: 123-162]. En el context del bilingüisme o el multilingüisme, l'anomenada llengua materna pot ser suprimida conscientment o inconscientment, però no desapareix mai (Romanova 2017: 882). Això, ho demostra la ciència moderna, en particular, la psicologia mèdica. La llengua materna estableix matrius estructurals de percepció del món, de la manera d'aïllar els seus elements i, sobretot, els paràmetres axiològics bàsics. Es pot oblidar-los fins i tot més enllà dels límits de la consciència, però, en condicions favorables, es pot restaurar, ja que tot el que és inherent a la infància es conserva amb més fermesa en la persona, i en particular en la personalitat lingüística.

Una personalitat lingüística és inconcebible sense un component diacrònic; viu en un món en el qual la seva visió està creat per les categories i conceptes d'aquesta llengua. Teòricament, això ha estat descrit en detall per l'acadèmic Yuri Karaulov i altres investigadors russos, que destaquen que es tracta d'una imatge ingènua, i no pas científica, del món, compilada per representacions, tradicions, folklore, arrels lingüístiques, literàries i altres obres humanes, reflectint, entre altres coses, els seus valors bàsics (Караулов, 1987: 38).

La personalitat lingüística és un concepte històric i diacrònic que existeix en l'àmbit mental i sentimental de tots els parlants nadius d'un idioma, que comparteixen la mateixa visió del món, la mateixa estructura i escala axiològica. No es tracta d'una visió del món científic i modern, més o menys comú per a tota la gent formada i culta, sinó del món tradicional i profund, configurat pel passat de l'ètnia, els seus mites, creences, folklore, arrels literàries, tradicions que es transmeten de generació en generació, que forgen la base de la visió del món. Al tema de la personalitat lingüística, els filòlegs russos han dedicat, darrerament, moltes investigacions científiques. D'aquestes investigacions sorgeixen tres aspectes problemàtics que són els següents:

- 1) com conservar la mateixa personalitat lingüística davant l'ímpetu de l'ús que domina per tot arreu;
- 2) com desenvolupar la seva personalitat lingüística adaptant la llengua a les necessitats del món modern i canviant;
- 3) quina posició adoptar dins del marc de la situació polidialectal.

El punt de partida és la idea de la personalitat lingüística, la noció associada amb arrels humboldtians, la seva afirmació "L'home és llenguatge". Aquesta idea fou desenvolupada per molts lingüistes alemanys (L. Weissgerber) i russos (A. Potebnya, R. Jakobson), i més tard fou revisada pels nostres filòlegs Yu. Karaulov, V. Gak, Yu. Stepanov, N. Arutiunova, Yu. Rylov i molts altres, que acabaren adoptant la idea de l'esperit nacional, i posaren en relació aquesta idea amb els èxits de la psicologia del llenguatge o psicolingüística i altres ciències modernes per convertir-la en concepte.

Els lingüistes russos acabats de mencionar han destacat diverses tendències que influeixen en la nostra personalitat lingüística. Cada idioma tria una variant per a descriure una situació o acció i no presta atenció a altres variants que, de fet, semblen prou importants als no nadius. El conegut lingüista rus Vladimir Gak, que compara la llengua francesa amb la llengua russa, dona molts exemples de la separació del subjecte i l'acció en rus. Quan un català diu "Ell és un bon nedador", els russos sempre diuen "Ell neda bé". No es poden treure conclusions simplistes, però tot fa pensar que l'estructura de la consciència lingüística nacional reflecteix el món que ens rodeja d'una manera diferent (Гак, 1998: 143).

El contrast entre les cultures ens ajuda a comprendre les propietats més significatives de tots aquests fenòmens, cosa que es fa molt patent en el procés de traducció. Podem veure, per exemple, que els conceptes centrals d'una cultura lingüística es tornen perifèrics encara que hagin estat molts anys i segles en contacte, i els seus contorns i components semàntics, i sobretot, axiològics, no coincideixin.

És ben sabut que hi ha tres opinions possibles sobre una personalitat lingüística en concret: el que pensa ella mateixa, el que en pensen els altres, el que pensa la mateixa persona dels altres. Per a l'investigador estranger només dues són admissibles. És a dir, que pot estudiar les opinions de la persona sobre els altres i el que en pensen els altres, però no pot comprendre què pensa la mateixa persona de si mateixa, a causa de la manca d'aquest punt de partida que posseeixen els nadius, cosa que els sembla natural i comú per a tothom, però que no ho és. Solament tenint en compte les tres opinions esmentades podem aproximar-nos a la veritat. Mes quan

es tracta de les opinions dels nadius de si mateixos, en aquest cas tan sols els testimoniatges escrits poden ser la base de la investigació. Segons les paraules del gran lingüista i filòsof britànic P. Strawson, el llenguatge corrent és un instrument del coneixement del món al qual remet el llenguatge (Strawson, 2003).

MUNDIVIDÈNCIA

Un altre concepte molt important és el de visió del món o *mundividència*. Sota la visió del món s'hauria d'entendre com una realitat objectiva que està en constant evolució i desenvolupament. Una persona percep la imatge del món no com una pila caòtica de fets i objectes, sinó com una col·lecció ordenada de coneixements sobre la realitat, formada en la seva ment.

La imatge del món conté un component ètnic, que es representa amb una visió del món i una combinació de tradicions, costums, creences, supersticions que predeterminen l'estereotip de comportament dels representants d'una ètnia determinada. La visió del món és un complex de mitjans lingüístics que reflecteixen les característiques de la percepció ètnica del món, és un conjunt d'idees de la gent sobre la realitat, fixades en unitats del llenguatge, en un determinat estadi de desenvolupament de la gent (Рылов, 2006: 7-8).

La capacitat lingüística per expressar informació sobre el món des d'un punt de vista ètnic es deu al fet que els sistemes lingüístics representen de manera diferent la realitat que l'envolta. Cada llenguatge específic es basa en un model o imatge particular del món i el locutor organitza el contingut de l'enunciat d'acord amb aquest model. I això no contradiu el fet que tots els models mundials específics del món tenen característiques comunes i universals. Els dos components del quadre ètnic del món -l'estereotip del comportament i el panorama lingüístic del món- estan interconnectats.

Entre els estudis que cal destacar, hi ha la monografia de V. Iovenko centrada en l'anàlisi de la mentalitat russa i espanyola. Examinant la traducció-interpretació a la llum de la idiosincràsia nacional i idiomàtica, l'investigador se centra en estructures cognitives que constitueixen el fonament de la visió nacional del món. Segons aquest autor, el domini d'una llengua estrangera i la traducció-interpretació adequada pressuposen vèncer maneres de percebre la realitat que considera com a "impostos" per a la llengua materna (Ювенко, 2013).

Una de les idees bàsiques és que cada poble té la seva pròpia mundividència. En línies generals és així, però a la pràctica la situació és més complicada. Posem un exemple concret. El mateix proverbi pot interpretar-se d'una manera diferent en varietats nacionals de la llengua espanyola. Per exemple, *estás en tu casa* significa a Espanya sentir-se al seu gust, mentre que a Mèxic indica un reprotxe per al convidat que es comporta impròpiament.

Es parla molt de la unitat del món de l'espanyol, malgrat que cada vegada es presta més atenció als estudis de les varietats nacionals, a les diferències, no solament fonètiques o lèxiques, sinó també conceptuals. Tota la creació metafòrica procedeix de la personalitat lingüística, el treball creador de la llengua que crea el seu món i es recrea en ell.

El poble rus tampoc no té una visió del món, tot i que la diversitat lingüística de la del rus modern és mínima, ja que, pràcticament, no hi ha dialectes. Seria lògic que, en un territori tan extens, hi hagi moltes personalitats lingüístiques, perquè cadascuna es recolza en les seves creences i arrels folklòriques.

La clau per obrir la porta i entrar al món de les personalitats lingüístiques i la seva mundividència cal buscar-la en la informació extralingüística, social, històrica, cultural, en les creences i supersticions, en tot el que ha estat forjador d'arquetips folklòrics, estereotips de conducta, en les regles de l'etiqueta idiomàtica, permisos i prohibicions convencionals, rols socials i grups de referència, etc. Tot això, que pel que sembla és aliè a la lingüística, és l'essencial. La personalitat lingüística és indissociable d'aquests components estereotipats de caràcter nacional, sense els quals les llengües no tindrien vitalitat i moririen. És per això que gosem dir que l'esperanto i altres estructures artificials no tenen vitalitat, encara que la seva gramàtica i el seu lèxic siguin, segurament, impecables.

PERSONALITAT LINGÜÍSTICA DEL MÓN OCCITÀ-CATALÀ

Tornem ara al món occità-català. La qüestió clau és si podem considerar-lo com un sol món, o si són mons diferents, i quines característiques té, o tenen si són mons diferents.

No hi ha dubte que a l'Edat Mitjana es pot parlar d'un únic espai cultural. Els fets següents ho testimonien. Des del punt de vista geogràfic, al segle XII, Catalunya va ampliar significativament els seus territoris gràcies a les terres occitanes, que dominà durant dos segles. Aquesta expansió va contribuir a intensos contactes comercials. Des del punt de vista cultural, la llengua provençal dominava com a llengua poètica en aquell moment, i molts trobadors, entre els quals els famosos Giraut de Bornelh, Guillem de Cabestany, Ramon Vidal de Besalú, Cerverí de Girona, eren catalans. A més, els catalans van sostenir i preservar la llengua provençal després de la croada albigesa, celebrant al seu territori concursos de Jocs Florals “on es premiaven les poesies que eren considerades les millors” (Riquer, 1980: I, 565). I entre els autors de tractats poètics, gramaticals i retòrics sobre la llengua provençal, hi havia tres catalans: Ramon Vidal de Besalú (finals del segle XII), Jofre de Foixà (finals del segle XIII) i Luys d'Averçó (finals del segle XIV).

D'aquesta manera, les dades històriques ens mostren que a l'Etat Mitjana sí que existia un món únic, almenys per a la gent culta. Ens ho confirmen, per exemple, les observacions dels autors dels primers tractats gramaticals de Gaya Ciència (Grínina, 2017: 189-190). Segons ells, el llemosí, una de les denominacions del provençal, és el model a seguir per tot el món trobadoresc que representava la cultura medieval. El primer trobador català Ramon Vidal de Besalú escriu sobre això en el seu tractat “Las razos de trobar”: “Perqu'eu vos dich que totz hom qui en trobar vulla entendre, deu saber la parladura del Lemozi ... car tota parladura de Lemozi se parla naturalment e dreita per caz e per nombre e per genres e per temps e per personez e per mous” (Meyer, 1877: VI, 347).

Aquests trobadors catalans medievals es van adonar que el català i el provençal eren molt similars, però, tot i això, els consideraven llengües diferents (Grínina, 2009: 137-139). Per exemple, Luys d'Averçó en el seu tractat “Torcimany” oposa el català al provençal:

Jo no m servesch en la present obra, per duas raons, dels lenguatges que los trobadors en lurs obras se servexen; la primera és com prosaichament lo present libre jo pos [...]; l'altre rahó és que si jo.m servia d'altre lenguatge sinó del catalá, que es mon lenguatge propri, he dupte que no.m fos notat a ultracuidament, car pus jo són catalá, no.m dech servis d'altre lenguatge sinó del meu (Casas Homs, 1956: I, 17).

Aquestes paraules reflecteixen la peculiaritat de la situació sociolingüística que es va establir a Catalunya en aquell període, i que es caracteritza, d'una banda, per la formació d'una norma prosaica comuna del català literari, i, d'altra banda, per l'oposició entre el català i el provençal, com una llengua de prosa, i una llengua de poesia, respectivament (Grínina, 2009: 140).

La situació actual és ben diferent, malgrat que, segons les paraules de Robert Lafont, “Per primer cop des de 1213, occitans i catalans viuen dins un marc polític relativament comú i tenen la mateixa ciutadania” (Lafont, 2003: 21). Catalunya i Occitània avui pertanyen a diferents estats i això vol dir que, a la pràctica, existeix una frontera política. Però el més important és que l'estatus de les dues llengües és diferent. Malgrat això, els investigadors moderns emfatitzen la similitud de les llengües catalana i occitana, per exemple, Aitor Carrera, especialista en lingüística occitana i aranese:

L'occità és la llengua més semblant al català a la catalana i això és conseqüència del fet que les relacions humanes i culturals entre Occitània i el conjunt de les terres catalanes han estat molt estretes en alguns períodes de la història (Carrera, 2011: 15).

El català serveix d'exemple a seguir per a l'occità, el seu germà gran, el seu protector. Respecte a això, la definició de regional no és convenient per a la llengua catalana, que ja és comuna almenys a sis regions (Lagarde, 2013, p. 455).

La personalitat lingüística catalana se sent autosuficient, sap què desitja mentre que la personalitat lingüística occitana es troba en procés d'autoafirmació, reconstrucció i consolidació¹. Troba les seves arrels en el passat gloriós: “E ieu sieu pas solet per pensar que la lenga d'Oc, aquela lengua maire de totei lei lengas latinas modernas, a mai d'importanci qu'une catedrala siguesse de Strasbourg” (Abbe, 1989: 82).

La personalitat lingüística occitana, igual que totes les altres, parteix de l'esquema del món naïf i popular: “Se volèm aparar e sauvar la lenga e la cultura nostres duvrem... totjorn mai si virar dau costat dei país que

consideron la lenga d'oc com lenga de son passat e de son patrimoni” (Abbe, 1989: 61).

La personalitat lingüística occitana és conscient de si mateixa en comparació amb els seus veïns. Per exemple, valora molt altament els catalans, positivament els italians (Abbe, 1989: 85), però tracten d'evitar la influència francesa i sobretot l'anglesa per tal de no perdre la seva idiosincràsia: “Ieu parli anglés a Londra ò a New-York mai en Provença, que nani, parle provençau o francès” (Abbe, 1989: 70).

L'esquema cronotòpic també té molta importància per al món occitano-català. A partir de “Ritme dei Sasons” de l'Agricultor Provençal, podem veure parèmies de tipus *Faire Sant Miqueu, aquò vau dire, desmanaijar*. El quadre territorial i axiològic mostra que tots els perills vénen del nord: “Au segles V e VI avem agut lei Barbars venguts de l'Ubac: puei au segle XIII agueriam la crosada dei Albigès, au segle XVII lei Dragons de Lois XIV, e ara au segle XX, si tavam amè leis oligans. Ni a per creire que nos ven de l'ibac devam s'en mesfisar!” (Abbe, 1989: 24).

La personalitat lingüística occitana també és conscient de la seva variació dialectal, però aquest fet no resulta gens molest, cosa que confirma Aitor Carrera:

[Occità referencial és] una modalitat fàcilment comprensible per al conjunt dels usuaris, parlin el dialecte que parlin, resumeix allò que és més comú en l'espai central occità (que utilitza el dialecte llenguadocià) i allò que ho és en el conjunt del domini lingüístic. [...] Les formes i les estructures lingüístiques [...] no han de substituir les dels diferents dialectes occitans. Les modalitats regionals o locals no són jeràrquicament inferiors des d'un punt de vista qualitatiu a aquest occità que descrivim. Ben al contrari, l'occità referencial és un aliat de les varietats locals, ja que s'emmarca en un procés de codificació i d'estandardització del conjunt de la llengua que ha de facilitar a tots els dialectes occitans [...] l'accés a àmbits d'ús que fins ara semblaven exclusius del francès [...], de l'italià [...] o de l'espanyol i - en menor mesura - del català [...] (Carrera, 2011: 10-11).

En general, es reconeix el dret democràtic dels dialectes d'existir. Però, de fet, els conceptes d'Occità referencial (basats en el dialecte del Llenguadoc) ja existeixen, perquè també hi ha l'Occità estàndard i l'Occità general. Tot plegat queda molt ben descrit a les gramàtiques, diccionaris, etc., però a partir del nom és clar que el futur de l'occità es veu com una cosa única, tot i que ara aquestes gramàtiques i diccionaris demostren un alt grau de polimorfisme! (Carrera, 2011: 9-15).

Problemes de dialectes no resolts compliquen el problema ja greu de fixar i desenvolupar el fons lèxic de l'occità. No és fàcil per als investigadors establir si un determinat lexema o la seva variant pertany al català, a l'occità o, per exemple, al gascó o al gallec, ja que l'autoritat principal de la història de les llengües romàniques és el vell diccionari etimològic de Coromines. Pel que fa al vocabulari relacionat amb els àmbits culturals i literaris, aquest problema és més fàcil de resoldre que pel que fa al vocabulari domèstic, ja que es registra en obres escrites, sovint en el context que s'indica directament, el lloc d'acció i l'origen dels personatges. En aquest sentit, els autors medievals sovint ofereixen característiques que reflecteixen idees estereotipades sobre un grup ètnic particular (Романова, 2015: 255 - 256).

L'ESQUEMA DEL MÓN A TRAVÉS DE REMEIS IDIOMÀTICS

Ara veurem com l'esquema del món està representat a través de procediments idiomàtics, entre els quals destaquen la metàfora, la interpretació dels manlleus dels altres idiomes i la construcció de nous vocables que expressen nocions noves. La metàfora té un paper fonamental ja que permet unir les arrels històriques amb la modernitat.

Les expressions metafòriques i metonímiques estan estretament relacionades amb una visió del món i poden associar-se amb imatges diferents. Per exemple, en castellà, la frase *soy una buena tortillera*, si la diu una anciana, vol dir que prepara bé les truites, però entre la gent jove no serà interpretada de la mateixa manera. Un altre exemple evident és la paraula *ratolí*, que per a les noves generacions ha adquirit un nou significat metafòric.

Els manlleus sí que existeixen, però els nadius tracten de donar-ne la interpretació corresponent. Per exemple *fast food*, en occità, vol dir *lo manjar-leu*, i *mobil-home* vol dir *ostau-barulant*. Així mateix, la paraula russa *karacho* (хорошо) s'explica com *aquò va*. Aquest mecanisme d'interpretació ha donat lloc a l'aparició d'algunes paraules compostes: *baticor*, *entrepans*, *terratrèmol*, i ajuda a evitar manlleus estrangers innecessaris.

¹ Hem agafat tots els exemples occitans del llibre *Cronicas Provençales de la Terra* d'Andrieu Abbe que és un recull d'articles publicats a diaris i revistes locals.

El fenomen de reduplicació, que és un dels mecanismes més arrelats de formació lèxica, i que serveix, entre altres aspectes, a aportar un component expressiu, existeix en gairebé totes les llengües. Però en el dialecte provençal s'utilitza amb visible preferència: *dur-dur, leu-leu, plan-planet, ribon-ribanha, pauc a che pauc, de mens en mens, reire-reire-reire grand, reire nistons, le bati-bati en mi, lo béu-béu deis especialistas, parla que parlarás*. Les reduplicacions provençals són tan nombroses i atractives, que formen part de molts proverbis (*Piu-piu, tot jorn viu; Roda que rodará, au rode tornerás*), jocs de paraules («*La vida professionala de un jogaire de futbol dura gaire*»), que caracteritzen la personalitat lingüística occitano-provençal com un dels seus senyals d'identitat. Sense voler simplificar i extreure conclusions massa directes, podem considerar que la tendència a la reduplicació és un element que conforma el caràcter lingüístic i la idiosincràsia provençal.

Quant a la terminologia, el món occitano-català sembla preferir els vocables autòctons, i sobretot quan es tracta de temàtiques tradicionals: “Per exemple, sabetz coa si ditz un paston? En francés si ditz pelot d'argile... Paston es tament pus polit; Amé mon amic ... parlam jamaí dau mestier en francés” (Abbe, 1989:49).

Com és ben conegut, el mèrit d'adaptar la terminologia lingüística llatina a les llengües romàniques, cal atribuir-lo als tractadistes medievals de Gaya Ciencia (Ramon Vidal de Besalú, Uc Faidit, Jofre de Foixà i molts altres). Pel que fa a l'època actual, les arrels romàniques permeten construir termes moderns de manera fàcil: *centrals nuclears, ajudes comunautàries, etc.*

També és necessari tenir en compte que l'occità té més variants sinonímiques que el català, fet que s'explica per l'èxit del procés de normalització a Catalunya, la llengua de la qual ha estat codificada. Aquesta diferència la subratlla Aitor Carrera:

[...] defugint visions monolítiques i reduccionistes - acceptem amb naturalitat que en occità hi pot haver diversos sinònims o geosinònims que poden ser referencials o estàndards i correspondre a una única forma catalana. Qui conegui la realitat occitana ja sabrà que sovint hi ha - per començar - almenys una, dues o fins a tres formes sinònimes que tenen una certa difusió en la producció cultural actual, una presència territorial més o menys important i fins i tot un cert pes literari (Carrera, 2011: 12-13).

Les característiques gramaticals, com el gènere, per exemple, influeixen directament en la percepció de la imatge: la paraula *lluna* crea en la llengua catalana una imatge femenina amb totes les seves atribucions, mentre que en rus existeixen dues paraules – луна, f. i месяц, m. El vocable луна s'utilitza en els àmbits vinculats amb la visió del món culte i científic (astronomia, cosmonàutica, poesia culta, etc.), mentre que месяц, paraula masculina, s'empra en el folklore, en el parlar quotidià, i crea una imatge d'un home audaç i perillós, que els nens russos assimilen des de la primera infància, amb cançons de bressol, jocs i contes.

És curiós que, en occità, els oceans, segons Andrieu Abbe que cita exemples de parlar de provençal de Var, es diguin *mares*: “... travessar la mar Pacífica, la mar Indiana, la mar Atlàntica...” (Abbe, 1989:48). Es crea la imatge d'un espai conegut i familiar, el lloc de treball habitual (podem comparar-la amb la famosa novel·la d'Ernest Hemingway *El vell i la mar*).

Els idiomes romànics tenen moltes coses en comú. Tanmateix, les diferents opcions marquen tendències, i les tendències configuren la llengua. En aquest sentit, també cal mencionar el llibre de Miquela Stenta *Larguesa*. Aquesta autora compara els conceptes, aparentment els mateixos en francès i en occità², però molt diferents en l'essencial, per comprendre que, per fer ressorgir i desenvolupar una llengua és necessari treballar filològicament en els fonaments mentals, culturals i lingüístics de la llengua en qüestió (Stenta, 2011: 86).

De fet, el domini de la gramàtica i del vocabulari, segons Yu. Karaulov, no és més que la primera etapa abans de poder parlar de formació de la personalitat lingüística. Aquesta darrera es produeix quan ja es domina la base del valor conceptual de la llengua, i es construeix, parcialment, a partir de tradicions literàries (Karaulov, 1987: 38). Respecte a l'occità, segles d'existència en un entorn francòfon, i la consegüent influència del francès, és la realitat que els estudis occitans dels nostres dies pretenen enriquir amb els conceptes que predominen, i que es cerquen en els textos de l'època daurada de la literatura medieval, per tal de completar el panorama del món dels parlants moderns.

Des del punt de vista de la lingüística, hi ha diverses maneres de desenvolupar la personalitat lingüística, però des del punt de vista pràctic, n'hi ha una: “Per tenir la lenga, per n en tenir la clau, duvém sobretot la parlar. Ma duvem tamben assegurar sa presenci dins lei medias, e dins lei libres” (Abbe, 1989: 81).

CONCLUSIONS

Una de les nostres conclusions és que les idees que tenim no caracteritzen solament els nostres veïns, sinó també a nosaltres mateixos perquè la nostra manera de parlar i de comportar-nos ens sembla normal com si fos una mesura universal. Per exemple, els russos consideren que els catalans són molt treballadors i tenen molt seny, i és que, de fet, als russos a vegades ens falten aquestes qualitats.

“Se tèn sa lengo, tèn la clau”, va dir Frederic Mistral. I els seus seguidors moderns n'estan convençuts: per mantenir realment aquesta clau a les vostres mans, heu de parlar al màxim possible en aquest idioma, assegurar-vos la presència a les escoles, als mitjans de comunicació, a la literatura, als diferents àmbits de la vida. Com és ben conegut, una de les funcions socials més bàsiques de la llengua és la comunicativa.

En general, l'occità es troba en el camí pel qual ja va passar el seu parent català més proper, que ha aconseguit convertir-se en un mitjà de comunicació modern en tots els àmbits de la vida, el pensament científic i la creativitat. Per a l'occità, el camí sembla més fàcil, ja que Catalunya li proporciona tot tipus de suport tècnic, financer, organitzatiu i polític. És un exemple reeixit de veïnatge que inspira un nombre creixent d'habitants originaris de l'antiga Occitània a tornar a viure activament la seva llengua i la seva pròpia identitat. Analitzant els processos de normalització de les dues llengües, el conegut sociolingüista vienès Georg Kremnitz subratlla que la situació és difícil, però que hi ha esperança (Kremnitz, 2017: 34). Tanmateix, només la història mostrarà com s'aniran dibuixant els destins de les llengües i els pobles.

Per concloure, voldriem subratllar que l'aspiració de molts catalanistes i occitanistes de conservar la majoria de les característiques de les seves varietats dialectals, fet que testimonia respecte mutu i mentalitat oberta malgrat les possibles dificultats d'enteniment, produeix una gran admiració. Acabem citant les paraules encertades d'Aitor Carrera: “Un país que clama per mantenir la identitat davant d'una altra cultura amb més suport legal i més mitjans, cal que demostrï que també és capaç de respectar les seves minories” (Carrera, 2011: 15).

² Larguesa (occ.) vs. Largesse (fr.). Il semblerait donc que, en occitan, le sens moral soit majoritaire, alors qu'en français, le sens concret, matériel, l'importe. (p.14) Aussitant que Cobeitat(occ.) vs. Cupidit'e (fr.)p.11. Gentil (occ.)vs. Noble(fr.) p.24.

BIBLIOGRAFIA

Abbe, Andrieu. (1989). *Cronicas Provençalas de la Terra*. Cedex: Ediciens Aquò d'Aquí e L'Agriculteur Provençal.

Carrera, Aitor. (2011). *L'occità. Gramàtica i diccionari bàsics. Occità referencial i aranès*. Lleida: Pagès editors.

Casas Homs, José María. (1956). «*Torcimany*» de Luis de Averço, tratado retórico, gramatical y diccionario de la rima. Barcelona: Instituto Miguel de Cervantes. T. 1 -2.

Grínina, Elena. (2009). La diferenciació entre el català i l'occità des de el punt de vista dels primers tractadistes de Catalunya i Occitània. *Les relaciones catalano-occitanes el llindar del segle XXI*. Editions de la Tour Gile. 137 – 140.

Grínina, Elena. (2017). *Alguns fets gramaticals de l'occità antic: interpretació dels autors catalans medievals. Occitània en Catalonha: de tempses novèls, de novèlas perspectives*. Recull de les actes de l'XIen Congrès de l'Associacion Internacionala d'Estudis Occitans, celebrat a Lleida del 16 al 21 de juny de 2014 (189-194). Lleida. Editors: Aitor Carrera e Isabel Grifoll.

Kremnitz, Georg. (2013). *Questions de terminologie et de concepts*. Dins Georg Kremnitz et al. (dir.), *Histoire sociale des langues de France* (103-125). Rennes: Presses Universitaires de Rennes.

Kremnitz, Georg. (2017). *Problèmes particuliers de las normativizacions de lengas sens estat: parallelismes e diferèncias entre l'occitan e lo catalan. Occitània en Catalonha: de tempses novèls, de novèlas perspectives*. Recull de les actes de l'XIen Congrès de l'Associacion Internacionala d'Estudis Occitans, celebrat a Lleida del 16 al 21 de juny de 2014 (21-36). Lleida. Editors: Aitor Carrera e Isabel Grifoll.

Lafont, Robert. (2003). *Occitans i catalans: els segles del matrimoni impossible i el temps de la unió*. Dins *Càtars i trobadors. Occitània i Catalunya: renaixença i futur* (14-21). Barcelona: Generalitat de Catalunya. Departament de cultura.

Lagarde, Christian. (2013). *Le catalan*. Dins Georg Kremnitz et al. (dir.). *Histoire sociale des langues de France* (455-464). Rennes: Presses Universitaires de Rennes.

Langue régionales: langue de France, langue d'Europe. (1999). Actes de la journée d'étude organisée par la Bibliothèque publique d'information au Centre Georges Pompidou à Paris, le 30 janvier 1999. Consultat 05/08/2019], des de adreça URL <https://fr.readkong.com/page/langues-regionales-langues-de-france-langues-d-europe-2212287>.

Meyer, Paul (1877). *Traité catalans de grammaire et de poétique*. Romania, Paris, VI, p.341-358

Riquer Martí, Comas, Antoni. (1980). *Historia de la literatura catalana*. I. Barcelona: Ariel.

Romanova, Galina. (2017). *El occitano como visión del mundo. Occitània en Catalonha: de tempses novèls, de novèlas perspectives*. Recull de les actes de l'XIen Congrès de l'Associacion Internacionala d'Estudis Occitans, celebrat a Lleida del 16 al 21 de juny de 2014 (879-883). Lleida. Editors: Aitor Carrera e Isabel Grifoll.

Stenta, Miquela. (2011). *Larguesa. Un art du don dans l'Occitanie médiévale*. Montpellier: Canopé - CRDP de l'Académie de Montpellier.

Strawson, Peter. (2003). *Escepticismo y naturalismo*. Madrid: Antonio Machado Libros.

Гак Владимир, Григорьевич. (1998). Языковые преобразования. Москва: Школа «Языки русской культуры». [Gak V.G. (1998) Yazykovyye preobrazovaniya, Moskva, Shkola «Yazyki russkoy kul'tury»] (Gak Vladimir (1998) *Transformacions d'idiomes*, Moscou, Escola “Idiomes de la cultura russa”)

Гухман Мирра, Моисеевна. (1961). *Лингвистическая теория Л.Вайсгербер. Вопросы теории языка в современной зарубежной лингвистике*. Москва, с.123-162. [Gukhman M.M. Lingvisticheskaya teoriya L.Weissgerber. Voprosy teorii yazyka v sovremennoy zarubezhnoy lingvistike. Moskva] (Gukhman M.M. (1961). *Teoria lingüística de L. Weissgerber*. Dins *Qüestions de la teoria del llenguatge en lingüística estrangera moderna*. Moscou).

Иовенко Валерий, Алексеевич. (2013). Национально-культурное мировидение в переводческом измерении. М. МГИМО. - 218 с. [Iovenko V. *La mundivisión nacional cultural en la dimensión de la traducción e interpretación*. Moscú, MGIMO. – 218 p.]. (Iovenko V.A. (2013). *Natsional'no-kul'turnoye mirovideniye v perevodcheskom izmerenii*. La mundivisión nacional cultural a la dimensió de la traducció i interpretació).

Караулов, Юрий, Николаевич. (1987). Русский язык и языковая личность. Москва: Наука. [Karaulov, Yu.N. (1987). *Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost'*. Москва: Nauka.]. (Karaulov Yu. (1987). *El llenguatge rus i la personalitat rusoparlant*. Moscú: Nauka].

Марусенко Михаил, Александрович. (2014). Языковая политика Европейского Союза: институциональный, образовательный и экономический аспекты. Санкт-Петербург: Издательство Санкт-Петербургского университета. [Marusenko M.A. (2014). Yazykovaya politika Yevropeyskogo Soyuza: institutsional'nyu, obrazovatel'nyu i ekonomicheskii aspekty. Sankt-Peterburg: Izdatel'stvo Sankt-Peterburgskogo universiteta]. (Marusenko Mijail (1914). *La política lingüística de la Unió Europea: aspectes institucionals, educatius i econòmics*. Sant Petersburg: Editorial de la Universitat de Sant Petersburg).

Марусенко Михаил, Александрович. (2015) Эволюция мировой системы языков в эпоху постмодерна: языковые последствия глобализации. Москва: Издательство ВКН. [Marusenko M.A. (2015) *Evolyutsiya mirovoy sistemy yazykov v epokhu postmoderna: yazykovyye posledstviya globalizatsii*. Moskva: Izdatel'stvo VKN]. (Marusenko M.A. (2015) *L'evolució del sistema lingüístic mundial en l'època postmoderna: les conseqüències lingüístiques de la globalització*. Moscou: Editorial VKN).

Романова Галина, Семеновна. (2015). Концепт larguesa как моральная основа окситанской средневековой языковой личности. Dins Романские языки и культуры: от античности до современности. /VII Международная научная конференция 28-29 ноября 2013 г. Москва: Изд-во МГУ. с.251-266. Consultat 05.08.2019, des de adreça URL http://istina/msu/ru/media/icollections/collectioneditorship/a4e/e83/10120428/Sb_rom_conf_2013_lzd_2015.pdf. [Romanova G.S. (2015). *Kontsept larguesa kak moral'naya osnova oksitanskoj srednevekovoy yazykovoy lichnosti*. Romanskiye yazyki i kul'tury: ot antichnosti do sovremennosti. VII Mezhdunarodnaya nauchnaya konferentsiya 28-29 noyabrya 2013g. Moskva, MGU]. (Romanova G.S. (2015). *El concepte larguesa com a base moral de la personalitat lingüística medieval occitana*. Dins *Llengües i cultures romàniques: des de l'antiguitat fins a l'actualitat*. VII Conferència científica internacional del 28 al 29 de novembre de 2013 Moscou: Edició MGU).

Рылов Юрий, Алексеевич. (2006). Аспекты языковой картины мира: итальянский и русский языки. Москва: Гнозис. [Rylov Yu.A. (2006). *Aspekty yazykovoy kartiny mira: ital'yanskiy i russkiy yazyki*. Moskva: Gnozis]. (Rylov Yury (2006). *Aspectes de la imatge lingüística del món: italià i rus*. Moscou: Gnosi).